

"อิงงบ=หะ"

สัญญาณมาเยือนของฤดูใบไม้ร่วง

กนิษฐา มัทธูเอะ

เมื่อ อุณหภูมิเริ่มลดลง และลมเย็นๆ เริ่มโชยมาในยามเช้าหลังจากที่เดือนร้อนอยู่ราว 2 เดือนเต็ม ดอกอิงงบะนะก็เริ่มบานทั่วประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะตามคันนาที่ต้นข้าวเริ่มออกรวงกันแล้ว สีแดงสดของมันที่เรียงรายกันเป็นร้อยๆ พันๆ กอดตัดกับสีเขียวขจีของข้าวในคันนามองเห็นได้ชัดเจนแม้จากหน้าต่างรถไฟที่ไกลออกไป เป็นเสมือนสัญญาณบอกว่าฤดูใบไม้ร่วงกำลังย่างกรายเข้ามาแล้ว

อิงงบะนะ เป็นดอกไม้ที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมในเอเชียตะวันออก เช่น ประเทศจีน เคยแพร่เข้ามาในญี่ปุ่นคาดว่าน่าจะในสมัยมุโรมะจิ (ค.ศ.1336-1573) ส่วนใหญ่แล้วจะมีสีแดงสด เป็นพุ่มกลมขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางราว 7-8 เซนติเมตร มีดอกคล้ายๆ พลับพลึงในพุ่มเดียวกันหลายดอก บางครั้งจะพบที่เป็นสีขาว และเหลืองบ้างแต่ไม่บ่อยนัก มีชื่อเรียกถึง 1090 ชื่อ แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นตั้งแต่ชื่อที่ไม่เป็นมงคลเช่น "ยูเรบะนะ" (ดอกไม้ผี) "ชิบิโตะบะนะ" (ดอกไม้คนตาย) ไปจนถึงชื่อทางพุทธศาสนา คือ "มันจูชะเงะ" (ปารมีตา) แต่โดยรวมนๆ แล้วจะรู้จักกันในนามของ "อิงงบะนะ" ทั้งนี้จากการที่ดอกเริ่มโผล่ออกมาจากใต้ดิน และบานอย่างรวดเร็วในช่วงที่คนญี่ปุ่นทำบุญบั้งสุกุกุ "อิงง" ให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วราวกลางเดือนกันยายนตามความเชื่อทางพุทธศาสนา มหายานในเรื่อง "ปริชญาปารมิตาหฤทัยสูตร" ว่าหากถึงนิพพานแล้วจะข้ามไปสู่สวรรค์ที่เต็มไปด้วยดอกไม้ไม่มาเวียนว่ายตายเกิดอีก

▲ อิงงบะนะสีขาวบานรับแดดยามเย็นที่ริมลำธารใกล้สวนสาธารณะ

นอกจากสีที่แดงสดแล้ว ความแปลกของดอกอิงงบะนะประการหนึ่งยังอยู่ที่ระยะที่ดอก และใบโผล่ขึ้นมารับอากาศสลับเวลากับต้นไม้อื่นๆ อย่างสิ้นเชิง โดยทั่วไปแล้วหลังจากฝนเดือนกันยายน (Aki-zame) เริ่มหยุดตก อุณหภูมิในดินอยู่ที่ระดับราว 25-26 องศา เจ้าอิงงบะนะก็จะโผล่ยอดออกมาจากพื้นดิน และเติบโตรวดเร็วถึงวันละ 10 เซนติเมตร เพียงไม่กี่วันเมื่อก้านโตได้ราว 30 เซนติเมตร ดอกตูมก็เริ่มคลี่กลีบ บานและโรยไปพร้อมๆ กับระยะเวลาทำบุญบั้งสุกุกุในเดือนกันยายนซึ่งกินเวลาราวหนึ่งสัปดาห์ หลังจากทีดอกร่วงโรยไป ใบแหลมคมเป็นแฉกๆ คล้ายใบหว่านของมันจึงจะค่อยทยอยออกมา รับแสงอาทิตย์และอาหารไปสะสมไว้ที่หัวใต้ดินก่อนที่จะโรยไปในช่วงที่ซากุระ และต้นไม้อื่นๆ แข่งกันงอกงามช่วงฤดูใบไม้ผลิ นักพฤกษศาสตร์บางท่านมองว่ามันเป็นยุทธศาสตร์ในการแข่งขันเพื่ออยู่รอดของต้นไม้อื่นๆ **อิงงบะนะเลือกที่จะเจริญเติบโตในช่วงที่ต้นไม้อื่นๆ เขาทักผ่อน และจำศีลในเวลาทีดอกไม้อื่นบานกัน** นับเป็นยุทธศาสตร์ที่ฉลาดหลักแหลมพอควร นอกจากนี้ หัวใต้ดินของอิงงบะนะยังมีแป้งปนอยู่ด้วยจำนวนมาก ในสมัยโบราณหรือหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้คนที่อดอยากได้นำเอาหัวมันมาสกัด

1	2	3
4	5	6

1. ระยะตั้งแต่ก้านดอกเริ่มโผล่พื้นดินจนดอกบานและโรยไปใกล้เคียงกับเทศกาล "อิงง" หรือการทำบุญ บั้งสุกุกุบรรพบุรุษของคนญี่ปุ่น ดอกไม้สีแดงนี้จึงได้รับขนานนามว่า "อิงงบะนะ"
2. อิงงบะนะสีขาว พบบ้างตามริมคันนาหรือริมถนน
3. จากด้านบนนาขั้นบันไดในเขตอินะบุจิ จังหวัดนาร่า
4. อิงงบะนะสีขาวบานรับแดดยามเย็นที่ริมลำธารใกล้สวนสาธารณะ
5. อิงงบะนะสีแดงสดกับเทศกาลประกวดหุ่นโลกาที่หมู่บ้านอะซุกะมูระ จังหวัดนาร่า
6. ถนนสายแคบๆ ที่ตัดผ่านเขตอินะบุจิ สองข้างทางมีดอกอิงงบะนะบานเรียงราย

7	8	11
		12
9	10	13

7. หากสังเกตดูจะพบว่าไม่มีใบแซมออกมาแม้เพียงใบเดียวเลย
8. ไม่ว่าจะเดินไปที่สวนใดของเขตอินะบุจิ ก็จะมีพบเห็นดอกอิงงะนะบานในช่วงกลางถึงปลายเดือนกันยายน
9. ทิวทัศน์ดั้งเดิมของญี่ปุ่น
10. นานๆจะพบสักครั้ง อิงงะนะนะสีเหลืองที่สวนพฤกษศาสตร์ในโอซากา
11. อิงงะนะกะอใหญ่ที่ได้สะพาน
12. อิงงะนะ หรือ "ลิลลี่แมงมุมแดง" ในภาษาอังกฤษ
13. บ้านชาวนาในเขตอินะบุจิ จังหวัดนาร่า

ทำแป้งปรุงอาหารด้วยการล้างพืชอัลครอยดีในหัวออกไปก่อน ว่ากันว่าจากพืชอัลครอยดีนี่เองที่ชาวไร่ชาวนานำหัวของมันมาปลูกไว้รอบคันนา กันไม่ให้หนูเข้ามากัดกินข้าว หัว และรากที่คงทนของมันยังช่วยป้องกันคันนาไม่ให้พังทะลายจากน้ำฝนที่อาจสูงหรือแรงช่วงได้ฝนเข้าโจมตี และในสมัยโบราณเมื่อผู้คนยังไม่ได้เผาศพบรรพบุรุษแต่ใช้ฝังลงดินใกล้ๆ วัดในหมู่บ้านนั้น พวกเขา ก็มักจะปลูกดอกอิงงะนะไว้รอบๆ สุสาน ด้วยความเชื่อว่าจะป้องกันไม่ให้สัตว์ หรือแมลงเข้าไปกัดกินศพ และนั่นคือที่มาของชื่ออันไม่เป็นมงคลเช่น "ดอกไม้ผี" ฯลฯ

จากพืชในหัว จากการเป็นดอกไม้ที่เกี่ยวข้องกับการบังสุกุลหรือดอกไม้รอบๆ สุสาน และด้วยสีแดงสดที่ดูร้อนแรงเกินไปสำหรับคนญี่ปุ่นนี่เองที่ทำให้ดอกอิงงะนะไม่เคยได้รับการเอ่ยขานในเพลงสั้นหรือกลอนโบราณของญี่ปุ่นในสมัยก่อนเอโดะเลย แถมในวงการจัดดอกไม้ อีเคะนะนะหรือการจัดดอกไม้ในพิธีชงชา ก็ยังมีกฎห้ามนำเอาดอกอิงงะนะนี้มาใช้แม้จนทุกวันนี้อีกด้วย อาจเรียกได้ว่านับเป็นเวลานานทีเดียวในอดีตที่อิงงะนะเป็นดอกไม้ที่คนญี่ปุ่นกลัว และไม่คอยชอบนักก็ว่าได้ ทั้งๆ ที่ในยุโรป อิงงะนะได้รับการขนานนามว่าเป็น "ลิลลี่ลึกลับ" (Magic Lilly) หรือ "ลิลลี่แมงมุมแดง" (Red Spider Lilly) มีรูปทรงแปลกตา และงดงาม

กาลเวลาผ่านไปหลายร้อยปีกว่าที่อิงงะนะจะมารับความสนใจในฐานะของไม้ประดับสวนเป็นครั้งแรกในสมัยเมจิ เนื่องจากญี่ปุ่นรับอิทธิพลจากตะวันตกเข้ามา นักแต่งสวนทั้งใน และนอกประเทศได้

พยายามแปลงพันธุ์จนได้อิงงะนะสีม่วงบ้าง สีส้มบ้าง และยังมีฟอร์มแตกต่างไปจากของเดิมบ้าง อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบกับดอกไอริสหรือดอกอะซะงะโอะแล้ว แม้จนทุกวันนี้ก็ยังไม่ค่อยมีการแปลงพันธุ์มากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าทั้งสี และฟอร์มของดอกตามธรรมชาตินั้นสวยงามยากที่จะตัดแปลงให้งามกว่านี้ได้ และดอกอิงงะนะก็ดูงดงามเมื่ออยู่กันเป็นร้อยๆ พันๆ กอตามธรรมชาติมากกว่าอยู่เดี่ยวๆ ในกระถางหรือกอเล็กๆ ริมสวน

หมู่บ้านอะสุกะมูระ จังหวัดนาร่าเป็นหมู่บ้านที่ได้รับเลือกว่ามีภูมิทัศน์ชนบทดั้งเดิมที่งดงามสมควรแก่การอนุรักษ์ให้แก่บรรพชนรุ่นหลัง โดยเฉพาะที่เขตอินะบุจิซึ่งชาวบ้านทำนาขึ้นบันไดกันมาแต่โบราณกาลนั้น กลุ่มอาสาสมัครในหมู่บ้านได้ร่วมมือกันประกาศรับสมัครเจ้าของชั่วคราวทุกๆ ฤดูใบไม้ร่วงเพื่อมาช่วยกันลงกล้าดำนาแทนเจ้าของจริงที่สูงอายุทำกันไม่ไหว โดยตามคันนาขึ้นบันไดเหล่านั้นยังมีดอกอิงงะนะสีแดงสดเรียงรายอยู่เป็นพันๆ กอ มองเห็นเป็นทิวตั้งแต่ริมถนนด้านล่างไล่ไปจนถึงยอดเขา ทุกๆ ปีนักท่องเที่ยว และช่างภาพสมัครเล่นจะพากันมาชมมาขึ้นบันได และดอกอิงงะนะกันในช่วงเย็นก่อนพระอาทิตย์จะลับขอบฟ้า ตามถนนเล็กๆ รอบหมู่บ้าน และคันนาก็มีการประดับประดาด้วยหุ่นไล่กาแบบต่างๆ กลบชื่อเสียงของดอกอิงงะนะที่เคยถูกมองว่าลึกลับน่ากลัว มาเป็นดอกไม้ริมคันนาที่อยู่คู่กับสังคมเกษตร และเป็นสัญลักษณ์การมาเยือนของฤดูใบไม้ร่วงของญี่ปุ่นมาแต่ดึกดำบรรพ์

เกสรยาวๆ และกลีบที่ม้วนกลมๆ ทำให้อิงงะนะดูแปลกตา

หัวของอิงงะนะมีสารพิษกันไม่ให้หนูเข้ามากัดกินรวงข้าวในนา

สถานที่ชมดอกอิงงะนะ

- หมู่บ้านอินะบุจิ Asuka-mura จังหวัดนาร่า ราววันที่ 20-30 กันยายน เดินทางโดยรถไฟสาย Kintetsu จากสถานี Abenobashi ราว 40 นาที จากนั้นให้ต่อรถเมล์ Kame Bus ซึ่งเป็นรถนำเที่ยวรอบหมู่บ้าน และเดินต่อไปอีกราว 20 นาที
- ตำบลคินจิกุตะ เมืองฮิตะกะ จังหวัดไซตะมะ ราววันที่ 21 กันยายน ถึงวันที่ 6 ตุลาคม ใช้เวลาเดิน 15 นาที จากสถานี Korai/Seibu Chichibu Line
- EXPO Park จังหวัดโอซากา ราววันที่ 20-30 กันยายน เดินทางโดย Osaka Monorail สถานี Bampaku Kinen Koen เปิดให้เข้าชมจาก 9.30-17.00 น ค่าเข้าชม 250 เยน